EEN ONTMOETING IN DE ONDERBUIK VAN HET ZIEKENHUIS

Met de nieuwe voorstelling Hybris van Christophe Aussems duikt Het nieuwstedelijk in de wereld van operatiekwartieren, overwerkte artsen en hoe het leven verdergaat nadat het in de operatiekamer foutliep. De voorstelling doet tijdens februari en maart een premièretournee in de thuissteden van het gezelschap en reist volgend jaar door het hele land.

Dag Christophe, het thema van de voorstelling klinkt als erg actueel en relevant. Wilde je er daarom graag een stuk over maken?

Ja, maar de kiem van dit verhaal ligt eigenlijk al veel vroeger, bij mijn geboorte. Ik koester een scapuliertje dat ik toen als baby kreeg opgespeld. Het is een klein schildvormig amulet in bruin kunstleder dat me moest ‘beschermen’ in de periode dat mijn moeder, vlak na mijn geboorte, enkele weken tussen leven en dood zweefde. Uiteindelijk kwam alles gelukkig goed. Maar jaren later kreeg ze te horen dat er destijds, tijdens de keizersnede, wellicht sprake was van een medische fout. Deze gebeurtenis uit mijn prille levensloop heeft me altijd gefascineerd.

En ook met het fenomeen burn-out heb je een persoonlijke link?

Ja, toen ik vijf jaar geleden met een burn-out te maken kreeg, ontdekte ik dat dit ook steeds meer artsen overkwam. Die stijging wordt regelmatig gelinkt aan de groeiende cijfers van medische fouten. Toch blijft de vraag of de burn-outs bij chirurgen meer medische fouten veroorzaken, of net omgekeerd? Zo'n incident zorgt vaak niet enkel voor onherstelbare schade bij de patiënt, maar laat ook diepe sporen na bij de arts en vergroot zo de kans op een burn-out. Voor je het weet zit je in een vicieuze cirkel.

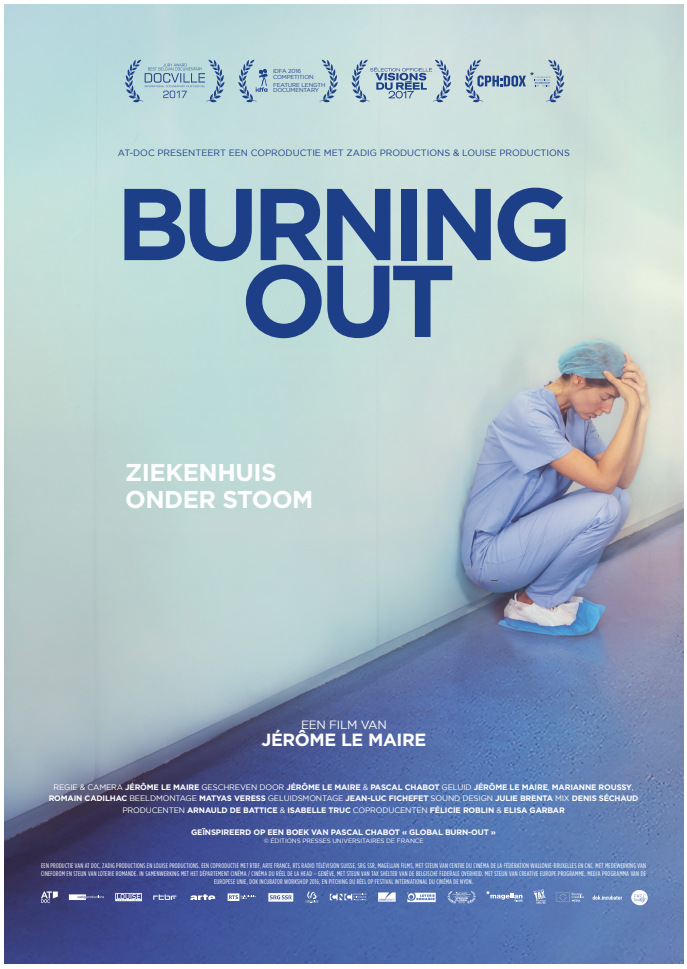

Een derde aanknopingspunt is de documentaire 'Burning Out' van Jérôme Lemaire, gefilmd in het operatiekwartier van een ziekenhuis in Parijs. De zin die bleef nazinderen: *"Hoe kan op een plek waar mensen voor elkaar zorgen, het werk zelf mensen ziek maken?"* Ook bij ons gaan ziekenhuizen dag en nacht tot het uiterste om levens te redden. Maar om zelf te overleven, transformeren ze meer en meer tot

zorgfabrieken. In operatiezalen bezwijken chirurgen onder de werkdruk en hun eigen falen. Een systeem stuit zo op zijn limieten.

Dat dieper graven doe je niet alleen met klassieke research. Je bent net zoals bij VUUR, je voorstelling over de internaatsbrand in Heusden-Zolder, met betrokkenen gaan praten. Ging dat vlot?

Ik heb een reeks van tien diepte-interviews met slachtoffers van medische fouten, chirurgen en specialisten in o.a. patiëntveiligheid en burn-out gedaan. Zij vormden de belangrijkste inspiratiebron voor deze toneeltekst. Maar het was voor hen niet altijd evident om hun ervaringen met medische fouten en/of burn-out te delen.

Wat me in deze gesprekken misschien wel het meest heeft getroffen, is het feit dat patiënt en chirurg elkaar vaak niet meer spreken na een medische fout. Zeker niet als er sprake is van een rechtszaak. Daarom was het interessant om net die ontmoeting te ensceneren.

Een ontmoeting die er anders nooit van komt?

Ja, dat is natuurlijk wat je in theater kan doen. De verhalen uit de voorstelling vloeien allemaal voort uit mijn interviews en research. Ik gebruik soms zelfs letterlijke quotes. De ontmoeting zelf heb ik verzonnen. Het is een onwaarschijnlijke ontmoeting. Zij loopt net het operatiekwartier buiten, compleet overstuur nadat er wat is misgelopen. En hij, die gezworen had nooit meer een voet te zetten in het ziekenhuis waar hij zelf slachtoffer werd van een medische fout, is opgebeld omdat zijn mama geopereerd wordt na een zwaar auto-ongeval. Hij moet wachten en zwerft wat rond in de vleugel van het oude kinderziekenhuis. Daar, in wat ik ‘de onderbuik van het ziekenhuis’ noem, ontmoeten ze elkaar.

Je hebt interviews gedaan in de grote ziekenhuizen van Genk, Hasselt en Leuven, en ook nog één in Nederland. Zag je verschillen?

De verhalen die je er hoort verschillen natuurlijk van elkaar. Alles hangt af van afdeling tot afdeling en van associatie tot associatie, maar de teneur is wel dezelfde. Bij al die gesprekken heb ik anonimiteit moeten beloven. In één geval heb ik zelfs de camera die ik gebruikte voor de interviews in het ziekenhuis moeten binnensmokkelen.

Ik heb bewust gekozen om van de chirurg een vrouwelijk personage te maken. Ze situeert zich ook ergens op de wip tussen twee generaties. Je hebt aan de ene kant de klassieke, vaak mannelijke chirurgen, die shift na shift draaien. Vaak met een flinke dosis machismo of een godsyndroom. Maar ondertussen studeren er steeds meer vrouwelijke artsen af en klinkt de roep om werkbaar werk en de combinatie tussen gezin en job ook steeds harder bij jonge vrouwelijke en mannelijke chirurgen.

Waarover gingen de interviews dan vooral?

In veel gesprekken ging het ook over de absurd ver doorgedreven protocollen en controles waar ze voortdurend rekening mee moeten houden. Een gevolg van de drang van ziekenhuizen om steeds een betere accreditering te halen. Veel geïnterviewden hebben het gevoel dat ze meer naar hun computerscherm met checklists kijken dan naar hun patiënten. Dat legt een enorme druk op artsen en verplegend personeel met veel uitval als gevolg.

Waarom die vreemde titel: Hybris?

‘Hybris’ ken je misschien nog uit de Griekse mythes. Het is Oudgrieks voor overmoed of hoogmoed. Kenmerkend voor een mens die

aan hybris lijdt, is dat hij zijn eigen ongeluk veroorzaakt. Na het overschrijden van een grens of norm, wordt hij getroffen met wat in het Oudgrieks ‘atè’ of verblinding heet. Daardoor merkt hij niet meer dat hij zijn eigen ondergang tegemoet gaat.

De voorstellling ‘Hybris’ belicht die overmoed vanuit verschillende perspectieven. Zo is er de noodzakelijke overmoed van de chirurg om te kunnen beslissen, handelen en snijden in een levend mens.Maar ook de negatieve overmoed van de chirurg die denkt dat hij god is. De overmoed die een slachtoffer van een medische fout nodig heeft om naar de rechtbank te stappen om daar jarenlang te procederen tegen een chirurg of ziekenhuis en hun verzekeringen.De overmoed van een samenleving die flirt met de grenzen van haar gezondheidszorg. En wie weet ook wel de overmoed van een theatermaker die daar een voorstelling over maakt (lacht).